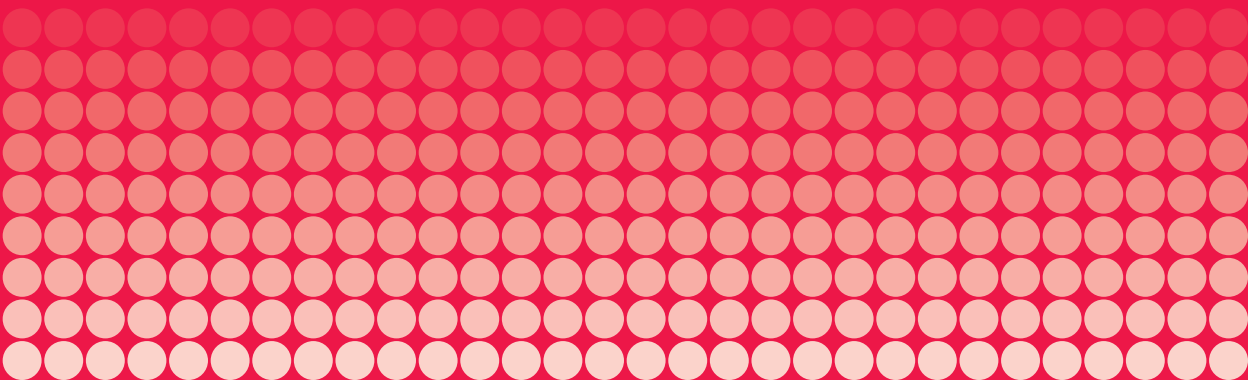

SIPRI YEARBOOK 2013

Armaments,
Disarmament and
International
Security

Sammanfattning på svenska

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, SIPRI, grundades 1966 som ett oberoende forskningsinstitut med uppgift att studera väpnade konflikter, militärutgifter och vapenhandel samt nedrustning och rustningskontroll. SIPRI tillhandahåller fakta, analyser och rekommendationer, baserade på öppna källor, till beslutsfattare, forskare, media och den intresserade allmänheten.

SIPRI YEARBOOK

SIPRI:s första årsbok publicerades 1969 och 2013 års upplaga är den 44:e i ordningen. *SIPRI Yearbook 2013* presenterar fakta om världens militärutgifter, internationell vapenhandel (vilket inkluderar såväl vapenförsäljning som vapen givna som en del av militärt stöd), vapenproduktion, kärnvapen, större väpnade konflikter och multilaterala fredsoperationer samt analyser av internationell säkerhet och strävanden att begränsa rustningen. För innehållet i SIPRI:s årsbok svarar SIPRI:s egna forskare samt en rad utomstående experter.

I detta häfte ges korta sammanfattningar av kapitlen i *SIPRI Yearbook 2013* samt några exempel på den information som finns i bokens bilagor.

www.sipriyearbook.org

INNEHÅLL

Inledning	1
Del I. Säkerhet och konflikter 2012	
1. Väpnade konflikter	2
2. Fredsuppdrag och konflikthantering	4
Del II. Militärutgifter och upprustning 2012	
3. Militärutgifter	6
4. Vapenproduktion och militära tjänster	8
5. Internationell vapenhandel	10
6. Världens kärnvapenarsenaler	12
Del III. Icke-spridning, rustningskontroll och nedrustning 2012	
7. Kärnvapenbegränsning och icke-spridning	14
8. Kemiska och biologiska material: reducering av säkerhetsrisker	16
9. Begränsning av konventionella vapen och militärt förtroendeskapande	18
10. Material med dubbla användningsområden och vapenhandelskontroll	20
Bilagor	22

INLEDNING. SÄKERHET, KONFLIKTER OCH FREDSFORSKNING UR ETT EKONOMISKT PERSPEKTIV

TILMAN BRÜCK

Användningen av fysiskt våld är dessvärre ett av de viktigaste inslagen i mänskligt beteende. När man ser till hur utmärkande medvetet bruk av våld är i mänskligt samspel, gruppdynamik och staters agerande, är det förvånande hur liten förståelsen fortfarande är för ämnet i fråga.

Många av de strategier som har i uppgift att hantera eventuellt eller faktiskt grupp-baserat våld är fortfarande otillräckliga. Som exempel kan nämnas att inte ett enda av Milleniemålen, som format diskursen om utvecklingsbistånd sedan år 2000, tar upp ämnen relaterade till fred och säkerhet. Det är därför hög tid att inkludera frågor om säkerhet, konflikt och fred i debatten.

SIPRI Yearbook strävar efter att fylla existerande kunskapsluckor genom att tillhandahålla information om förståelsen av konflikter, fred och säkerhet och därigenom skapa förutsättningar för välgrundade policybeslut som kan leda till en fredligare, säkrare och jämlikare värld. Samhällsvetenskaplig forskning har identifierat minst fyra viktiga områden som uppvisar kunskapsluckor vad gäller grupperns strategiska våldsanvändning i regioner med försvagade samhällsinstitutioner, inklusive i odemokratiska länder:

- drivkrafter bakom osäkerhet, konflikt och svaghet
- trender för säkerhet, konflikt och fred
- konsekvenser av våldsamma konflikter och osäkerhet

- insatser och institutioner för säkerhet och fred

Det föreligger således en avsaknad av ett heltäckande datasystem för säkerhet som har för avsikt att binda samman olika delar av fredsforskning, vilket troligtvis utgör den mest grundläggande och systematiska kunskapslucka inom forskningen.

Bristen på förståelse försvårar i hög grad fredsbyggande och konfliktförebyggande. Den bidrar till fler ideologiska konflikt-ingripanden som i mindre utsträckning tar hänsyn till existerande samförstånd, vilket ökar risken att misslyckas. Det leder i sin tur till självuppfyllande profetior eller ”berättelser” om misslyckade insatser, till synes påvisande begränsningarna för sådana åtgärder.

Då det går att mäta många delar i en individs liv eller i ett samhälle, borde det även vara möjligt att utveckla mätverktyg för fred och säkerhet, både på individnivå och på nationell nivå. Det är emellertid inte tillräckligt att mäta osäkerhet räknat antal döda i krig, lista vapensmugglingar, skapa data för fred och uppskatta säkerhets-kriterier. Trots att detta och mycket annat behandlats i SIPRI:s årsbok genom åren, återstår två viktiga utmaningar.

För det första är det nödvändigt att definiera behovet av data för att kunna fördjupa forskning kring säkerhet, konflikt och fred. För det andra måste ett ”globalt redovisningssystem av säkerhet” utvecklas för att förena det stora antalet variabler som används för att mäta säkerhet och fred i ett samlat ramverk.

Tiden kan nu vara mogen att fråga sig hur beskrivningen kan formaliseras för att ytterligare utveckla kunskapen om strategier för säkerhet och fred. ●

1. VÄPNADE KONFLIKTER

Under 2011–12 var konflikter fortsatt ett stort problem för det internationella samfundet, främst i Mellanöstern, västra Asien och Västafrika, men också genom ökad mellanstatlig spänning i Ostasien. Trots detta hölls antalet dödsoffer genom organiserat våld nere på historiskt låga nivåer.

Den viktigaste orsaken till den betydande minskningen av antalet väpnade konflikter sedan slutet av det kalla kriget är den kraftiga begränsningen av stormakters inblandning i konflikter som inte direkt gäller dem själva. Sambandet mellan stater och konflikter kan emellertid än en gång vara i förändring.

Under senare år har det skett en ökning av antalet internationaliserade inomstatliga konflikter, d v s att en annan stat visat sitt stöd för en av konfliktens parter. En sådan inblandning har ofta lett till en ökning av antal dödsoffer och en förlängning av konflikten.

En försvagad unipolär säkerhetsbalans och framväxten av multipolära inslag efter det kalla kriget har resulterat i en förändring av intressen och kapacitet som

tydligt påverkat den övergripande världsordningen, även om antalet konflikter är fortsatt relativt få.

Vissa tendenser under 2011–12 bör således uppfattas som varningstecken. I syfte att bibehålla den positiva utvecklingen gällande konflikter, är det nödvändigt att hitta nya lösningar till den förändrade globala säkerhetsordningen genom internationellt samarbete.

Väpnade konflikter i kölvattnet av den arabiska våren

Mali, Syrien och Yemen skakades under 2012 av väpnade konflikter besläktade med den arabiska våren. De tre fallen visar på betydelsen av den arabiska våren och dess återverkningar för att till fullo förstå utvecklingen av regionala konflikter. Dessa konflikter definierades och påverkades delvis av de stora politiska omvälvningarna under 2011.

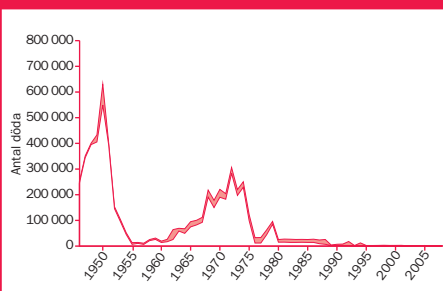
Medan de händelser som sattes i rörelse av den arabiska våren berodde på den inrikespolitiska situationen, illustrerar Mali, Syrien och Yemen allmänna företeelser, centrala i freds- och konfliktforskning: spridning och upptrappning av konflikter.

Det finns en tydlig risk att konflikter kan spridas och eskalera ytterligare i dessa länder. Precis som de aktuella konflikterna var svåra att förutse när den arabiska våren inleddes, är också framtidens konflikter lika svåra att förutsäga.

Den bräckliga freden i Ost- och Sydostasien

Mer än 30 år av relativ fred har bidragit till att göra Ost- och Sydostasien till världens främsta ekonomiska tillväxtregion. Freden verkar dock vara allt annat än säker. Trots att länderna har undvikit direkta konflikter

STRIDSRELATERADE DÖDSFALL I VÄPNADE KONFLIKTER I OST- OCH SYDOSTASIEN 1946–2008

med varandra och slutat stödja rebellgrupper på varandras territorier, dröjer sig misstro kvar sedan decennier och ekonomisk integration har inte resulterat i politisk integration.

Sedan 2008 har ökade spänningar underbyggts av snabb militär upprustning i flera länder, främst i Ostasien. Ett antal inomstatliga väpnade konflikter pågår fortfarande i Sydostasien, i Filippinerna, Myanmar och Thailand, och en del av dessa har eskalerat under senare år.

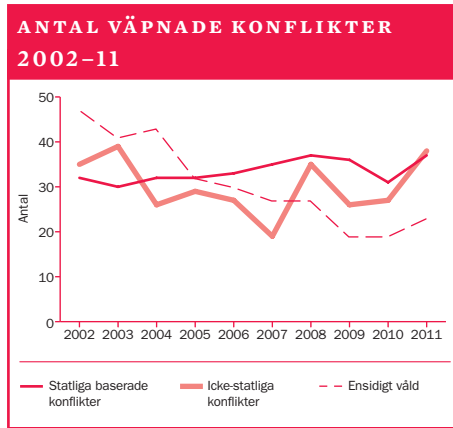
En fördjupad fred i regionen skulle kräva förbättringar av ett flertal bilaterala och multilaterala relationer, främst mellan Nord- och Sydkorea, mellan Kina och Japan, mellan Kina och ASEAN samt mellan Kina och USA.

Mönster för det organiserade våldet 2002–11

Uppsala Conflict Data Program (UCDP) presenterar organiserat våld i världen enligt tre typer av organiserat våld: (statligt baserade) väpnade konflikter, icke-statliga konflikter och ensidigt våld (mot civila). Det totala antalet incidenter av organiserat våld som resulterade i minst 25 döda under ett år (gränsen för att räknas av UCDP), var lite lägre under 2011, 98 stycken, än under 2002, då siffran var 114. Detta berodde enbart på en minskning av omfattningen av ensidigt våld. Både statligt baserade och icke-statliga konflikter var vanligare under 2011 än under 2002.

Under tioårsperioden 2002–11 pågick 73 aktiva statligt baserade konflikter, inräknat de 37 som pågick under 2011. Det pågick 223 icke-statliga konflikter, 38 under 2011 och 130 aktörer utövade ensidigt våld, inberäknat 23 från 2011.

De tre typerna uppvisar markant skilda mönster över tid. Antalet icke-statliga

konflikter kan öka och minska kraftigt utan att visa några tydliga trender, i motsats till statligt baserade konflikter där stora förändringar tenderar att ske långsamt. Utvecklingen för händelser med ensidigt våld faller någonstans mellan dessa båda extremer.

Statistiken för perioden 2002–11 illustrerar svårigheterna med att visa direkta samband mellan mönstren för de tre typerna av organiserat våld. De olika kategorierna kan definitivt påverka varandra, som den arabiska våren och Ost- och Sydostasien visar. För att förstå och på lång sikt hantera dessa komplexa mekanismer krävs fördjupade fallstudier. ●

2. FREDSUPPDRAG OCH KONFLIKTHANTERING

Totalt pågick 53 fredsoppdrag under 2012, ett mer än under 2011 och det tredje lägsta antalet under perioden 2003-12. Antalet personer som deltog i multilaterala fredsoppdrag världen över minskade med mer än 10 % (med 28 287 personer till 233 642) under 2012. Den stora minskningen berodde främst på den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) tillbakadragande av trupper. Minskningarna följde emellertid nästan tio år av expansion och totala antalet personal var fortfarande det tredje högsta sedan 2003.

Med undantag för ISAF, ökade antalet deltagande personal med 847 personer. Det är den första ökningen av icke-anställd ISAF-personal sedan 2008. Den låga ökningen av antalet oppdrag mellan 2011 och 2012 antyder att den nedåtgående trenden sedan 2009 har börjat stabiliseras.

Budgetåtstramningar under 2012 ledde till att en del länder ifrågasatte utgifter för fredsoppdrag och ökade budgetrestriktionerna för dessa. FN:s Säkerhetsråd införde påtvingade riktmärken och kriterier för att utvärdera effektivitet och ändamålsenlighet av pågående FN-oppdrag. Detta var även en bidragande faktor till eventuell förlängning av mandat.

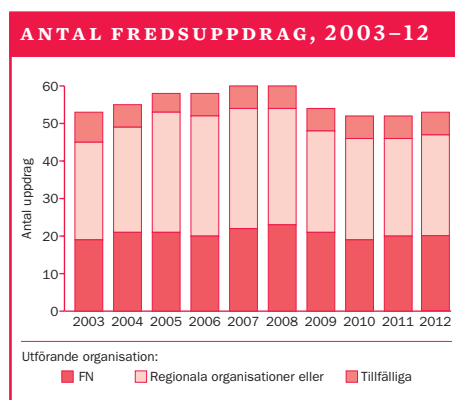
Misslyckade FN-oppdrag i Demokratiska Republiken Kongo, Elfenbenskusten och Sydsudan bidrog till ytterligare tvivel gällande fredsoppdragens kapaciteten och deras vilja att skydda civilbefolkningen under 2012. Problemet ligger emellertid snarare i orealistiska mandat och förväntningar. Splittring inom världssamfundet syntes också i

reaktionerna på militärkuppen i Guinea-Bissau, då Afrikanska unionen (AU), EU och FN vägrade att erkänna den nya övergångsregeringen. Denna blev tillsatt genom en kontroversiell process med hjälp av Västafrikanska staternas ekonomiska gemenskap (ECOWAS).

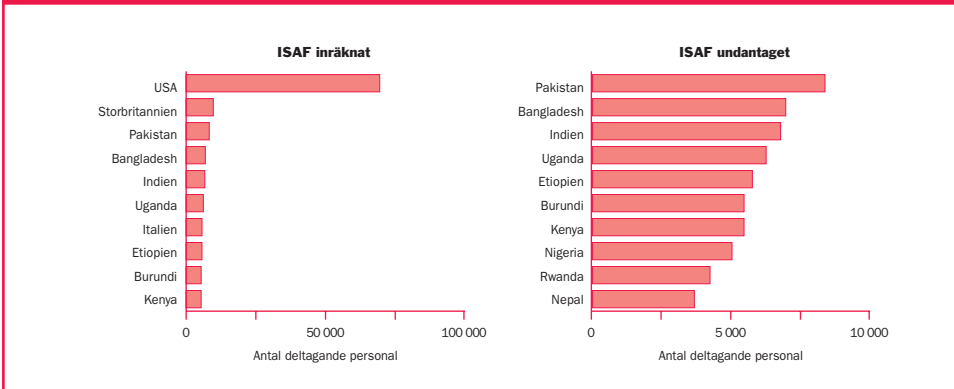
Trots dessa tvivel, splittringar och budgetrestriktioner finns ingen anledning att tro att antalet fredsoppdrag kommer att kraftigt minska den närmsta tiden. Med undantag för Afghanistan, kommer istället antalet trupper sannolikt öka. Hur den framtida bilden kommer att se ut och hur stor minskningen av deltagande personal blir efter tillbakadragandet av ISAF beror på följande tre faktorer: västerländarnas budgetnedskärningars påverkan på försvaret och kapaciteten i fredsbevarandet, antalet styrkor i Sahelregionen och eventuellt i Syrien samt i vilken utsträckning länder är villiga att tillämpa skyldigheten att skydda (R2P) och skyddet av civilbefolkningen istället för att endast uttrycka upprördhet över bristen på gensvar.

Förändringar i fredsoppdragen 2012

Tre nya oppdrag startade under 2012: *ECOWAS Mission in Guinea-Bissau*

DE 10 LÄNDER MED STÖRST ANTAL DELTAGANDE PERSONAL I MULTILATERALA FREDSUPPDRAG 2012

(ECOMIB), EU:s GSFP-uppdrag i Niger (*EU Capacity Building Mission in Niger, EUCAP Sahel Niger*) och FN:s övervakningsuppdrag i Syrien (*UN Supervision Mission in Syria, UNSMIS*).

Fyra uppdrag avslutades under året: EU:s polisuppdrag i Bosnien och Hercegovina (*EU Police Mission in Bosnia and Herzegovina, EUPM*), FN:s integrerade uppdrag i Östtimor (*UN Integrated Mission in Timor-Leste, UNMIT*) och två uppdrag i Syrien, Arabförbundets observatörsgrupp (*League of Arab States Observer Mission to Syria*) och UNSMIS, vilka båda tvingades avsluta sitt arbete på grund av det intensiva våldet som begränsade deras möjligheter att utföra sina uppdrag.

Regional utveckling

Två uppdrag pågick i Amerika under 2012, åtta i Asien och Oceanien, 15 i Europa och 11 i Mellanöstern.

Precis som tidigare år pågick de flesta fredsuppdragen under 2012 i Afrika. Där pågick 17 uppdrag, nio av dem under FN:s ledning, vilket var en mindre andel av FN-uppdrag än under senare år.

Världssamfundet intresserades sig återigen

för Somalia, visade på fortsatta problem med frågor om partiskhet och skydd av civilbefolkningen i Demokratiska Republiken Kongo, och bestämde sig för att behålla ett ”lätt avtryck” i Libyen.

Planering för överlämnande och tillbakadragande var aktuellt för två uppdrag i Asien och Oceanien under 2012: ISAF fokuserade på tillbakadragandet i slutet av 2014 och UNMIT avslutades i slutet av 2012. ●

3. MILITÄRUTGIFTER

Världens samlade militärutgifter för 2012 beräknas uppgå till 1756 miljarder dollar, vilket är 2,5 % världens totala bruttonationalprodukt (BNP), eller 249 dollar per person. I reella termer är det ungefär 0,4 % lägre än 2011, den första minskningen sedan 1998. Trots detta är de samlade militärutgifterna högre än något annat år mellan 1945 och 2010.

Fördelningen av världens militärutgifter för 2012 påvisar vad som kan vara början på en förändring där framförallt Östeuropa och utvecklingsländerna blir alltmer centrala aktörer.

I Väst- och Centraleuropa fortsatte åtstramningsåtgärder att bidra till

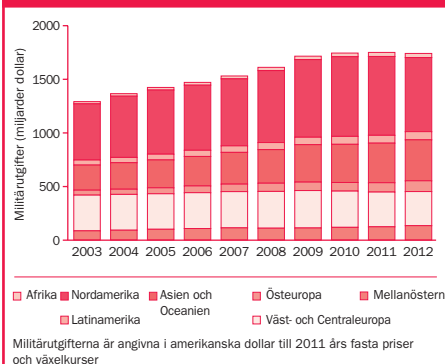
VÄRLDENS MILITÄRUTGIFTER 2012

Region	Militärutgifter	Förändring (%)
Afrika	39.2	1.2
Nordafrika	16.4	7.8
Afrika söder om Sahara	22.7	-3.2
Amerika	782	-4.7
Centralamerika och Karibien	8.6	8.1
Nordamerika	708	-5.5
Sydamerika	65.9	3.8
Asien och Oceanien	390	3.3
Central- och Sydasiens	59.8	-1.6
Ostasien	268	5.0
Oceanien	28.2	-3.7
Sydostasien	33.7	6.0
Europa	407	2.0
Östeuropa	100	15
Väst- och Centraleuropa	307	-1.6
Mellanöstern	138	8.3
Världen totalt	1 756	-0.4

Militärutgifterna är angivna i löpande priser (2012), miljarder dollar.

VÄRLDENS MILITÄRUTGIFTER

2003–12

minskade militärutgifter. Även om utgifterna fortsatte att öka i Asien och Oceanien under 2012, skedde det i en långsammare takt, delvis p g a den påföljande svaga ekonomiska tillväxten efter finanskrisen 2008.

Ökningarna av militärutgifterna under perioden 2003–09 i Central- och Sydasiens, Nordamerika, Oceanien samt Väst- och Centraleuropa följdes av minskningar under 2009–12. En kraftig minskning i ökningstakten var tydlig i Afrika söder om Sahara, Ostasien och Latinamerika, medan inbromsningen var långsammare i Östeuropa och Sydostasien. Däremot accelererade ökningstakten i Mellanöstern och Nordafrika. Den totala effekten för världens militärutgifter var en långsammare ökning under 2010–11, följt av en minskning under 2012.

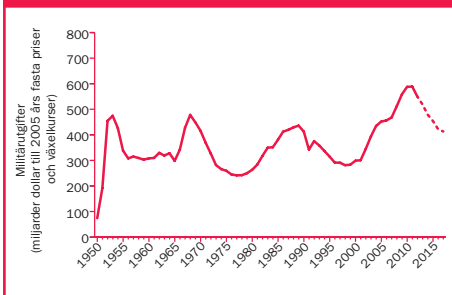
Amerikanska militärutgifter

USA:s militärutgifter minskade med 5,6 % i reella termer under 2012. Tillsammans med den enprocentiga nedgången under 2011, är det första tydliga tecknet på en justering av de amerikanska militärutgifterna till en efterkrigssituation. Utgifterna på 685,3 miljarder dollar under 2012 var

AMERIKANSKA MILITÄR- UTGIFTER 1950–2017

emellertid 69 % högre i reella termer än under 2001, det år som markerade början på kriget mot "terrorismen" i Afghanistan.

Den framtida nivån på amerikanska militärutgifter var ett aktuellt ämne i den politiska debatten i USA under 2012. En stor del av beslutsprocessen gällande de kommande utgifterna var emellertid kopplad till och underordnad den politiska processen att bekämpa en hög och ökande statskuld.

Ryska militärutgifter

Trenden med ökande ryska militärutgifter, som började redan 1999, accelererade 2012 med en ökning på 16 % i reella termer. Budgetförslaget för 2013–15 innehåller planer på ytterligare en ökning med drygt 40 % i nominella termer fram till 2015. Ökningarna är främst kopplade till Rysslands ambitiösa moderniseringsprogram, det statliga programmet för försvarsmaterial under 2011–20, med vittgående reformer av väpnade styrkor, vilka många tvivlar på kan genomföras till fullo.

Säkerhetsutgifter och organiserad brottslighet i Centralamerika

Centralamerika har haft bland de lägsta militärutgifterna i världen sett till andel av

BNP. Parallellt med att regionens inbördeskrig upphörde på 1990-talet och i frånvaron av externa militära hot, har försvarsutgifterna i de flesta centralamerikanska länder varit konstanta eller minskat fram till mitten av 2000-talet. Under de senaste åren har emellertid denna trend brutits då en del av regionens väpnade styrkor, tillsammans med interna säkerhetsstyrkor, varit delaktiga i kampen mot drokarteller och organiserade kriminella grupper.

Samhällsstyrningen av militärbudget och utgifter i Colombia och Indonesien

Nivån på Colombias militärutgifter har främst påverkats av landets 50 år långa krig mot gerillagrupper och drogsyndikat. Trots långvarigt inbördeskrig och allvarliga problem med säkerhetsstyrkornas brott mot mänskliga rättigheter, har Colombia inte haft något militärstyre i nutid. Öppenheten vad gäller militärutgifterna är också relativt god och har förbättrats under de senaste åren.

Den genomgripande säkerhetssektorreform som sedan 1998 åtföljt Indonesiens övergång till demokrati har till stor del brutit militärens dominans inom politiken. Trots att den indonesiska försvarsmakten inte längre försöker ingripa politiskt är den demokratiska civila kontrollen över militären fortfarande svag. Det finns fortfarande allvarliga luckor i öppenhet och ansvarsskyldighet vad gäller militära finanser, budgetering och materielanskaffning, även om en del åtgärder vidtagits på dessa områden. ●

4. VAPENPRODUKTION OCH MILITÄRA TJÄNSTER

Den påföljande konjunkturedgången och åtstrammingsåtgärderna efter finanskrisen 2008 i Nordamerika och Västeuropa påverka försäljningen för världens vapenindustrier under 2011–12. Effekterna på industrin var dock inte enhetliga och enskilda företag uppvisade varierande resultat.

De pågående diskussionerna kring utgifter har skapat en osäkerhet inom den största marknaden för vapen och militära tjänster, USA. Det är en av huvudorsakerna till att företag baserade i USA och i Västeuropa letar ökade marknadsandelar i andra regioner, som Asien, Latinamerika och Mellanöstern. Enskilda företag vidtar åtgärder för att försäkra sig mot åtstramningarna genom specialisering, nedskärning, diversifiering samt export och andra former av internationalisering. I en del fall har företagens dotterföretag behållit eller utökat försäljningen av vapen och militära tjänster i andra länder än där moderföretagen har sina huvudkontor.

Företag använder sig också av förvärv för att förbättra produkter och tjänster som de redan tillhandahåller. Medan förvärven får stor uppmärksamhet, visar också ett antal avvyringar hur industrin på olika sätt omstrukturerar för att anpassa sig till åtstrammingsklimatet och till kundernas ändrade krav.

Regeringar använder en mängd strategier för att hjälpa sina vapenindustrier utanför deras hemmamarknader. Bland dessa förekommer direkt vapenexportstöd, stöd för reducerade kostnader och retoriska argument om sysselsättning i vapenindustrin. Länder som däremot inte

minskat sina militärutgifter ser detta dilemma som en möjlighet att antingen erhålla fördelaktiga villkor för vapenimport eller att utveckla sina egna industrier.

Cybersäkerhet och vapenindustrin

Den växande betydelsen av cybersäkerhet i de militära och civila sfärerna har lett till en tydlig diversifiering av vapenproducenter och militära tjänsteföretag inom cybersäkerhetsmarknaden.

Under 2012 blev cybersäkerheten allt viktigare för världssamfundets politiker och säkerhetstjänster. Avslöjandena om Flames och Stuxnet skapade rubriker och ledde till nya diskussioner om den växande användningen av cybervapen och cyberkrig. Trots brist på tillförlitliga bevis, misstänktes ett ökande antal länder, däribland Iran, Israel, Kina, Ryssland och USA, för att ha använt cybervapen och offensiva aktioner i cyberrymden.

Intåget av cybersäkerheten på de politiska och militära dagordningarna får tydliga ekonomiska konsekvenser. Enligt en beräkning var världens offentliga och privata utgifter för cybersäkerheten cirka 60 miljarder dollar 2011 (3,5 % av världens militärutgifter). USA stod för hälften av de totala utgifterna och var det enda land där nivåerna på de offentliga och privata utgifterna för cybersäkerhet var nästan jämnstora. I resten av världen svarade den privata sektorn för huvuddelen av de nationella utgifterna.

Länders beroende av privata cybersäkerhetsleverantörer kan bli ett politiskt bekymmer, speciellt med hänvisning till demokratisk öppenhet, översyn, ansvarsskyldighet och kostnader. Tjänster från vapenproducerande företag, som traditionella cybersäkerhetsleverantörer, kan förändra hur stater

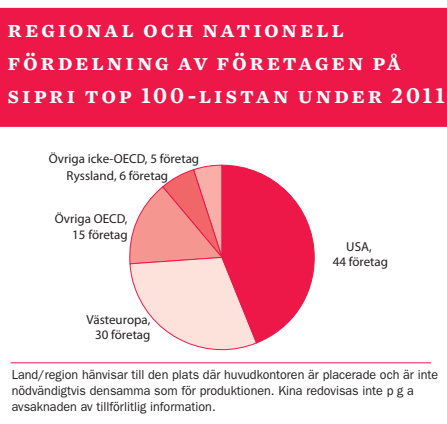

definierar och hanterar cybersäkerhet och cyberförsvarsstrategier.

SIPRI Top 100-lista över vapenproducenter och militära tjänsteföretag

SIPRI Top 100 är en lista över de största vapenproducenterna och militära tjänsteföretagen i världen (Kina undantaget), rangordnade efter deras vapenförsäljning. Försäljningen av vapen och militära tjänster för Top 100-listans företag uppgick under 2011 till totalt 410 miljarder dollar. Det motsvarar en minskning med 5 % i reella termer jämfört med 2010, då listan hade en något annorlunda sammansättning.

Vapenförsäljningens minskning under 2011 för företagen på Top 100-listan beror på flera faktorer. Nämnas kan trupptillbakadragandet från Irak och FN:s vapenembargo mot Libyen, försenade

vapenprogram p.g.a åtstramningarna i militärutgifter och andra uppskjutna åtaganden samt den svaga dollarkursen i många länder under 2011. ●

DE 10 STÖRSTA VAPEN-PRODUCERANDE FÖRETAGEN 2011

Företag	Vapen-försäljning	Vinst
1 Lockheed Martin	36 270	2 655
2 Boeing	31 830	4 018
3 BAE Systems (Storbritannien)	29 150	2 349
4 General Dynamics	23 760	2 526
5 Raytheon	22 470	1 896
6 Northrop Grumman	21 390	2 118
7 EADS (Västευropa)	16 390	1 422
8 Finmeccanica (Italien)	14 560	-3 206
9 L-3 Communications	12 520	956
10 United Technologies	11 640	5 347

Företagen är amerikanska om inte annat anges. Vinsten avser hela företaget, d.v.s inklusive försäljning av icke-militära varor och tjänster. Angivet i miljarder dollar.

5. INTERNATIONELL VAPENHANDEL

Volymen av internationella vapenöverföringar av större konventionella vapen (där vapenförsäljning och vapen givna som militärt stöd ingår) ökade med 17 % mellan perioderna 2003–2007 och 2008–2012. De fem största exportörerna under perioden 2008–12 (USA, Ryssland, Tyskland, Frankrike och Kina) stod för 75 % av exporten. Det är första gången sedan slutet av det kalla kriget som Kina återfinns bland de fem största exportörerna.

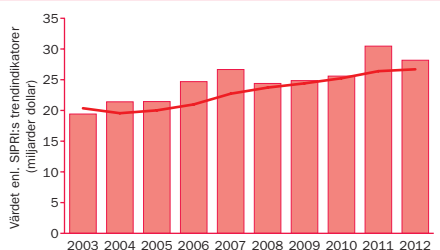
Kinas framväxande roll kan ses som ett första tecken på de asiatiska leverantörernas ökade betydelse på den internationella vapenmarknaden, med Sydkorea som en växande vapenexportör och med Japan och Singapore som potentiella stora leverantörer.

Andra betydande förändringar under perioden 2008–2012 är bland annat att Storbritannien saknas på listan över de

DE STÖRSTA EXPORTÖRERNA OCH IMPORTÖRERNA AV STÖRRE KONVENTIONELLA VAPEN 2008–12

Exportör	Andel av världens export (%)	Importör	Andel av världens export (%)
1. USA	30	1. Indien	12
2. Ryssland	26	2. Kina	6
3. Tyskland	7	3. Pakistan	5
4. Frankrike	6	4. Sydkorea	5
5. Kina	5	5. Singapore	4
6. Storbritannien	4	6. Algeriet	4
7. Spain	3	7. Australien	4
8. Spanien	2	8. USA	4
9. Ukraina	2	9. UAE	3
10. Israel	2	10. Saudiarabien	3

TRENDEN FÖR ÖVERFÖRINGAR AV STÖRRE KONVENTIONELLA VAPEN 2003–12

Staplarna visar total volym per år. Kurvan visar genomsnittet under femårsperioder; punkterna satta sista året i varje period.

största exportörerna för första gången sedan 1950, att Nederländerna inte finns bland de tio största exportörerna och att Ukraina återfinns som nionde största vapenleverantör.

En konsekvens av den ekonomiska krisen i USA och Europa är att trycket att hitta nya exportmarknader har ökat. Det har lett till att USA och de europeiska länderna har effektiviserat sin byråkrati och blivit mer villiga att engagera sig i licensierad produktion, teknologiöverföring och samarbetsprojekt.

SIPRI:s statistik över internationell vapenhandel anger inte det finansiella värdet men det finns flera länder som offentliggör siffror på det finansiella värdet av sin vapenexport. Baserat på nationell statistik uppskattar SIPRI att 2011 års totala värde för den internationella vapenhandeln var minst 43 miljarder dollar.

Vapenöverföringar till Väst- och Centraleuropa

Trenden för import av större konventionella vapen till länder i Väst- och Centraleuropa följer i stort sett de senaste trenderna för militärutgifter i regionen.

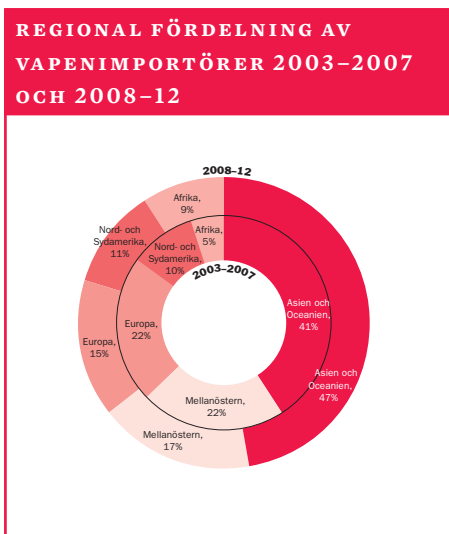

Mellan perioderna 2003–2007 och 2008–12 minskade importen med 16 % i Västeuropa och med 49 % i Centraleuropa. För Västeuropa berodde minskningen till stor del på minskad import till Grekland och Italien, vilken föll med 61 % respektive 55 %.

Besluten att skjuta upp eller avbryta importkontrakt verkar påverka de europeiska ländernas försök att öka sin egen vapenexport vilken ökat under senare år för att avhjälpa de offsetförluster som minskad inhemsk vapenanskaffning orsakat. De europeiska ländernas budgetnedskärningar kan också påverka försöken att främja konsolideringen av vapenproduktionen i Europa samt den gemensamma utvecklingen och anskaffningen av vapensystem.

Vapenöverföringar till Syrien

Trots att konflikten i Syrien intensifierades under 2012 var världssamfundet oenigt om hur konflikten skulle hanteras, i synnerhet frågan gällande vapenleverans till konflikts parter. Medan Arabförbundet, EU, Turkiet och USA behöll vapenembargon mot den syriska regeringen, fortsatte Iran och Ryssland att

förse den med vapen. Rebellerna efterlyste utländskt militärt stöd och grannländerna verkade förse dem med vapen eller medel för vapeninköp.

Alltsedan konflikten startade 2011 har det funnits en skarp skiljelinje mellan de länder som motsätter sig införandet av FN:s sanktioner mot Syrien och som uttalat sitt stöd för fortsatta vapenleveranser till regeringstrupperna, såsom Ryssland, och de länder som infört vapenembargon och efterlyst FN sanktioner.

De syriska rebellernas främsta källa till vapen var troligtvis att erövra vapen från regeringstrupperna och från depåer. Handeldvapen och lätta vapen har även erhållits på svarta marknaden i Irak och Libanon. Trots detta uppmanade rebellerna upprepade gånger under 2012 regeringar som stödjer dem att förse dem med vapen och annan militär utrustning. ●

ÖPPENHET I VAPENHANDELN

Antal länder som rapporterar sina försäljningar och förvärv av vapen till FN:s register över konventionella vapen minskade från 86 länder under 2011 till 52 under 2012, det lägsta antalet någonsin. Afrika var den enda region som inte uppvisade någon anmärkningsvärd minskning i antalet rapportlämnande länder.

Ett ökande antal länder har publicerat nationella rapporter om vapenexport. Fram till 1 januari 2013 hade 35 länder publicerat åtminstone en rapport sedan 1990.

6. VÄRLDENS KÄRNVAPENARSENALER

I början av 2013 förfogade åtta stater (USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike, Kina, Indien, Pakistan och Israel) tillsammans över cirka 4400 utplacerade, operativa kärnstridsspetsar, varav nästan 2000 hölls i högsta beredskap. När alla stridsspetsar räknas in, dvs operativa stridsspetsar, stridsspetsar i reserv och lager samt de stridsspetsar som är avsedda att demonteras, innehar dessa stater totalt cirka 17 270 kärnstridsspetsar.

Tillgängligheten på tillförlitlig information om kärnvapenstaternas arsenaler varierar. Frankrike, Storbritannien och USA har nyligen offentliggjort viktiga uppgifter om sin nukleära kapacitet. Öppenheten i Ryssland har tvärt emot minskat som en följd av beslutet att inte offentliggöra detaljerad information om strategiska kärnvapen, trots att USA informerats i enlighet med det Nya START-fördraget som länderna godkände 2010. Kina är fortsatt mycket slutet på grund av sin långvariga avskräckningsstrategi.

Tillförlitlig information om den operativa statusen för kärnvapenarsenalerna i Indien, Israel och Pakistan, de tre stater som aldrig varit parter till 1968 års Icke-spridningsfördrag, är särskilt svår att finna. I brist på officiella tillkännagivanden är tillgängliga uppgifterna ofta motsägelsefulla eller felaktiga.

De fem kärnvapenstaterna

De fem kärnvapenstaterna (definierade enligt 1968 års Icke-spridningsfördrag) Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA verkar alla vara ovilliga att överge sina kärnvapenarsenaler inom överskådlig

VÄRLDENS KÄRNVAPENARSENALER 2013

Land	Utplacera- de strids- spetsar	Övriga strids- spetsar	Totalt
USA	2 150	5 550	~7 700
Ryssland	1 800	6 700	8 500
Storbritannien	160	65	225
Frankrike	~290	-10	-300
Kina	-	-250	-250
Indien	-	90-110	90-110
Pakistan	-	100-120	100-120
Israel	-	-80	-80
Nordkorea	..	..	6-8?
Totalt	~4 400	~12 865	~17 270

Alla siffror är ungefärliga och inhämtade i januari 2013.

framtid. Ryssland och USA har planer för omfattande moderniseringsprogram av sina missilssystem med förmåga att bära kärnvapen samt av kärnstridsspetsar och produktionsanläggningar. Samtidigt fortsätter de att minska sina kärnvapenarsenaler i enlighet med 2011 års Nya START-fördraget och genom ensidiga nedskärningar.

Eftersom de flesta kärnvapen finns i Ryssland och USA, har det totala antalet kärnvapen i världen fortsatt att minska. Kärnvapenarsenalerna i Kina, Frankrike och Storbritannien är väsentligt mindre men dessa stater utvecklar nya vapen eller har uttalat sin avsikt att göra så. Kina är dock det enda av länderna som verkar utöka sin kärnvapenstyrka. Kina genomförde under 2012 en omfattande serie robottester och stärkte därmed sina mobila, land- och ubåtsbaserade nukleära avskräckningsvapen.

Indiens och Pakistans kärnvapen

Indien och Pakistan har numera större och mer avancerade kärnvapenarsenaler än

tidigare. Båda länderna utvecklar och placerar ut nya ballistiska missiler och kryssningsrobotar med förmåga att bära kärnvapen. De utökar även kapaciteten att producera klyvbart material för vapenändamål.

Indiens kärnvapendoktrin baseras på principen av minsta möjliga trovärdiga avskräckande effekt och icke-första-tillslag (no-first-use) med kärnvapen. I juni 2012 kallade den indiska premiärministern Manmohan Singh till möte med den myndighet som har till uppgift att övervaka landets kärnvapen (Nuclear Command Authority). Mötet betonade vikten av en ”snabbare konsolidering” av Indiens nukleära avskräckningsstrategi baserad på

en fungerade ”triad” (en blandning av landbaserade, marina och flyggesurser).

Pakistan genomförde under 2012 en rad tester av de flesta av sina missiltyper med förmåga att bära kärnvapen, både de operativa och de under utveckling. Pakistan bygger också ut sin främsta anläggning för plutoniumframställning i Khushab i Punjabprovinsen.

Israels kärnvapenarsenal

Israel behåller den oklara nukleära politik landet haft sedan länge genom att varken officiellt bekräfta eller förneka innehav av kärnvapen. Det förmodas att Israel förfogar över cirka 80 intakta kärnvapen, av vilka 50 kan bäras av medeldistansrobotar av typen Jericho III och 30 är gravitationsbomber som fälls från bombplan. Det är okänt vilken operativ status de ballistiska missilerna Jericho III har. Under 2012 förekom återigen spekulationer om att Israel kan ha utvecklat ubåtsbaserade kryssningsrobotar med förmåga att bära kärnvapen.

Nordkoreas militära nukleära kapacitet

Nordkorea har ett militärt kärnvapenprogram som är hemligt och höljt i dunkel. Det finns ingen offentlig information som kan bekräfta att landet innehar operativa kärnvapen. I januari 2012 bedömde emellertid chefen för den amerikanska underrättelsetjänsten att Nordkorea tillverkat kärnvapen men gjorde ingen uppskattning av storleken på landets vapeninnehav.

Med hjälp av satellitbilder, fastställer flera icke-statliga rapporter från 2012 att Nordkorea planerade ett tredje underjordiskt kärnvapenprov i testanläggningen Punggye-ri. ●

VÄRLDENS LAGER AV KLYVBART MATERIAL 2012

Material som kan stödja en explosiv kärnklyvning är viktig för alla sorter av kärnladdningar, från första generationens atombomber till avancerade termonukleära vapen. De vanligaste klyvbara materialen är höganrikat uran och plutonium.

Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA har framställt både höganrikat uran och plutonium för sina kärnvapen. Indien, Israel och Nordkorea har i huvudsak framställt plutonium, medan Pakistan mestadels framställt höganrikat uran. Alla länder med en civil kärnkraftsindustri har en viss förmåga att framställa klyvbart material.

International Panel on Fissile Materials sammanställer information om världens lager av klyvbart material.

	Världens lager, 2012
Höganrikat uran	~1285 ton*
Separerat plutonium	
Militära lager	~224 ton
Civila lager	~264 ton

* Undantaget de 92 ton som är färdiga att smältas ner

7. KÄRNVAPENBEGRÄNSNING OCH ICKE-SPRIDNING

Oro för nukleär spridning från Iran

Irans nukleära program förblev under 2012 ett prioriterat fall som krävde internationella åtgärder att förhindra kärnvapenspridning. Få framsteg gjordes för att lösa den seglivade tvisten om karaktären och omfattningen av landets nukleära program. De återupptagna samtalen mellan Iran och de fem permanenta Säkerhetsrådsmedlemmarna plus Tyskland (de s k ”P5+1” staterna) lyckades inte bryta dödläget i fråga om att Iran trotsar Säkerhetsrådets krav att upphöra med all anrikning av uran och annan känslig verksamhet i kärnbränslecykeln.

Iran och det internationella atomenergiorganet (IAEA) lyckades inte heller enas om ett ramprogram med uppgift att dämpa oron över Irans fortsatta militärnukleära verksamhet i strid med åtaganden i enlighet med 1968 års Icke-spridningsfördrag. Dödläget ledde till förnyade krav på att utöka IAEA:s rättsliga befogenheter att inspektera fördragets parter som misstänkts ha brytit mot den föreskrivna kärnämneskontrollen, inklusive den inspektionsrätt som anges i tilläggsprotokollet.

Bristen på framsteg i dessa skilda men ändå tätt sammanlänkade processer, spädde på spekulationerna att en del länder, dvs Israel och USA, skulle prioritera ytterligare rättsliga åtgärder. De skulle även kunna överväga att använda militära medel i syfte att hantera Irans misstänkta kärnvapenprogram. Den förnyade uppmärksamheten på militära alternativ stärkte tvivlen på effektiviteten av internationella rättsliga åtgärder att

hantera fall av länder som bryter mot normer och skyldigheter i rustningsbegränsningsfördrag, särskilt användandet av bestraffande ekonomiska sanktioner.

Nordkoreas nukleära program

Sextpartssamtalen om kärnvapenedrustningen i Nordkorea återupptogs inte under 2012, samtidigt som Nordkorea bekräftade sin ställning som en kärnvapenstat. I vad som såg ut som ett genombrott samtyckte Nordkorea till att avbryta sina nukleära och ballistiska robotprogram i utbyte mot humanitär hjälp från USA. Avtalet avbröts dock i samband med att Nordkorea sköt upp en satellitbärande raket vilken USA och dess allierade ansåg vara ett ballistiskt robottest.

Uppskjutningen som utfördes den 13 april 2012 i närvaro av internationella observatörer blev ett omskrivet misslyckande. Trestegsraketen Unha 3 exploderade kort efter att den lyft. Nordkoreas beslut att utföra uppskjutningen utlöste en våg av internationell kritik.

Utvecklingen av Nordkoreas nukleära och ballistiska robotprogram under 2012 fastslog att det nya nordkoreanska ledarskapet under Kim Jong-un hade för avsikt att prioritera landets politik ”militären först”, underbyggd av framstegen i de nukleära och ballistiska robotkapaciteterna. Vid årets slut rådde en fördjupad pessimism i Nordostasien vad gäller utsikterna att återuppta multilaterala förhandlingar för att Nordkorea ska överge sin kärnvapenarsenal i utbyte mot internationell hjälp.

NATO och icke-strategiska kärnvapen

Frågan om framtiden för icke-strategiska (taktiska) kärnvapen i Europa var i fokus

2012 när NATO avslutade sin översyn av organisationens försvars- och avskräckningsinställning, *Defence and Deterrence Posture Review* (DDPR). Översynen fastslog att kärnvapen ska fortsätta vara en central del i NATO:s övergripande försvars- och avskräckningskapacitet som planlagts i 2010 års strategidokument (*Strategic Concept*). Vidare rekommenderades inte några förändringar i styrkeförhållandena beträffande de amerikanska kärnvapnen stationerade i Europa. Genom att på samma gång ange att NATO skulle överväga minskningar av de taktiska kärnvapnen om Ryssland gjorde motsvarande minskningar, möjliggjordes kärnvapenbegränsningar utöver 2010 års rysk-amerikanska Nya START-avtal.

För att få till stånd framgångsrika förhandlingar om minskningar av de taktiska kärnvapnen krävs att USA och dess NATO-allierade samt Ryssland förändrar sina oförenliga positioner. Vid slutet av 2012 syntes dock inga tecken på sådana förändringar.

Åtgärder mot nukleär terrorism

Riskerna för nukleär terrorism och illegal spridning av kärnämnesmaterial stod i fokus på hög internationell politisk nivå även under 2012. I mars 2012 samlades stats- och regeringschefer i Seoul, Sydkorea, för att under ett kärnsäkerhetstoppmöte (*Nuclear Security Summit*) diskutera åtgärder för att stärka de internationella rättsliga regelverken kring säkrandet av nukleära material och anläggningar.

Ledarna gjorde en översyn av de olika frivilliga åtagandena uttalade vid 2010 års toppmöte i Washington och utfärdade en kommuniké som identifierade områden

som bör prioriteras för att öka kärnämnes-säkerheten. De diskuterade också problemen med kärnsäkerhet i ljuset av olyckan vid Fukushimas kärnkraftsreaktor 2011.

Ledarna kom överens om att anordna ett tredje toppmöte i Nederländerna 2014, där diskussioner ska föras om hur kärnsäkerhetssamarbetet kan upprätthållas. Det främsta resultatet av kärnsäkerhetstoppmötena har varit att inrikta uppmärksamhet på högsta politiska nivå mot behovet att implementera program som utvecklats under flera år. Samtidigt som toppmöten på hög nivå ökat sannolikheten att överenskomna mål uppnås innan stats- och regeringschefer samlas, kan framtida möten medföra färre resultat då diskussionerna ofta fokuserar på tekniska frågor och specifika projekt. ●

8. KEMISKA OCH BIOLOGISKA MATERIAL: REDUCERING AV SÄKERHETSRISKER

Kemisk vapenkontroll och nedrustning

Ryssland och USA lyckades inte genomföra förstörandet av sina lager av kemiska vapen före det av 1993 års C-vapenkonvention stipulerade slutdatumet, 29 april 2012. Organisationen för förbud av kemiska vapen (OPCW) inspekterade tidigare oredovisade kemiska vapen i Libyen. I Kina fortsatte förstörandet av japanska gamla och övergivna kemiska vapen från Andra världskriget.

Inför den tredje översynskonferensen i april 2013 diskuterade 1993 års C-vapenkonventions parter den framtida karaktären och inriktningen för regimen. Verifieringen av förstörandet av kemiska vapen var fortsatt den viktigaste verksamheten.

Inga nya länder anslöt sig till C-vapenkonventionen under 2012. Vid årets slut hade 188 länder ratificerat eller anslutit sig till konventionen, två länder hade undertecknat, men inte ratificerat och sex

länder hade varken undertecknat eller ratificerat.

Biologisk vapenkontroll och nedrustning

Under 2012 höll parterna till 1972 års B-vapenkonvention de två första expertmötena, i en serie om fyra, vilka man kommit överens om vid konventionens sjunde översynskonferens 2011. Mötesseriens syfte är att diskutera och utbyta information om kapacitetsbyggande åtgärder, om följder av utvecklingen inom vetenskap och teknologi, om förstärkt nationellt genomförande av konventionen samt om ökad öppenhet och stärkt tillförsikt bland parterna.

Konventionens grupp för informationsinsamling, *Implementation Support Unit* (ISU), startade genomförandet av ett databasprojekt för att matcha erbjudanden och förfrågningar om assistans och samarbete. I jämförelse med C-vapenkonventionen är emellertid regimen institutionella kapacitet fortfarande begränsad.

Marshallöarna anslöt sig till konventionen 2012 och vid årets slut hade ytterligare 12 länder undertecknat men inte ratificerat konventionen.

Påstådda kemiska och biologiska vapenprogram

Få offentliga eller andra tillförlitliga rapporter har kunnat redogöra för fortsatta beskyllningar om kemiska och biologiska vapenprogram och användning av dessa vapen under 2012. Många av beskyllningarna gällde Syriens kemiska vapenlager och rädslan att de skulle användas i landets inbördeskrig.

Parallellt med misstankarna om de kemiska vapenlagren medgav en syrisk regeringsrepresentant att landet förfogade

GAMLA OCH ÖVERGIVNA KEMISKA VAPEN

Siffrorna inhämtade i december 2012,

- 3 länder hade deklarerat att övergivna kemiska vapen fanns på deras territorium
- 15 länder hade deklarerat att de förfogat över gamla kemiska vapen efter att C-vapenkonventionen trätt i kraft
- Kontroller av gamla kemiska vapen hade genomförts i Belgien, Italien, Japan, Storbritannien och Tyskland
- Cirka 75 % av de övergivna kemiska vapnen som hittills återfunnits i Kina hade förstörts

DESTRUKTION AV KEMISKA VAPEN

Siffrorna inhämtade 31 oktober 2012,

- Irak, Libyen, Ryssland och USA hade fortfarande inte avslutat destruktionen av sina kemiska vapenlager
- 54 258 ton (78 %) av deklarerade kemiska vapen har bevisligen blivit förstörda
- 13 stater hade deklarerat 70 tidigare produktionsanläggningar för kemiska vapen
- 43 av dessa anläggningar hade förstörts och 21 omvandlats till civil produktion

över sådana vapen men att de enbart skulle användas mot utländska trupper och inte mot den egna befolkningen. Ett antal länder, däribland Israel, Jordanien, Storbritannien, Turkiet och USA, samrådte om olika möjligheter att övervaka och säkra misstänkta kemiska vapenlager i Syrien för att förhindra att vapnen används av en tredje part. FN:s generalsekreterare och OPCW:s generaldirektör överlade om de politiska och tekniska konsekvenserna av ett eventuellt användande av Syriens kemiska vapen inom ramen för deras respektive mandat.

Vidare publicerades ny information beträffande den japanska sekten Aum Shinrikyos metoder vid 1995 års sarinattack i Tokyos tunnelbana samt en slutgiltig redogörelse för Sovjetunionens biologiska vapenprogram.

Övervakning av naturvetenskaplig forskning om dubbla användningsområden

Under 2012 debatterade forskare inom säkerhetssektorn och naturvetenskapen om lämpligheten i att publicera forskning från 2011 angående överförbarheten av fågelinfluensa bland illrar. Det fanns en bakomliggande oro för att forskningen

skulle kunna missbrukas för fientliga syften, som t ex att förändra fågelinfluensaviruset till en form som lämpar sig för luftburen smitta mellan människor.

En speciell kommitté tillsattes av Världshälsoorganisationen (WHO) i syfte att granska de två forskargrupperna från Nederländerna och USA, diskuterade också frågan. Nederländerna regering övervägde att införa exportkontroll på resultat från gruppens metodologiavsnitt men övergav senare sina planer. Det amerikanska forskningsrådet för biosäkerhet (*National Science Advisory Board for Biosecurity*, NSABB) ändrade åsikt om publicering då de ansåg att forskarna hade ändrat resultaten på ett sätt som tillät publicering. Båda rapporterna publicerades 2012. ●

9. BEGRÄNSNING AV KONVENTIONELLA VAPEN OCH MILITÄRT FÖRTROENDESKAPANDE

Under 2012 bidrog förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder, d v s öppenhet och återhållsamhet, till att militär kapacitet inte skulle användas i politiskt syfte och kunde därmed begränsa spänningar och förhindra upptrappning av incidenter i flera regioner.

Parallellt med att förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder hindrar specifika incidenter att utvecklas till något allvarligare, bidrar de även till att förbättra samarbeten byggda på partnerskap, ömsesidig försäkran och öppenhet mellan länder.

Trots att förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder inte ensamma kan främja kooperativ säkerhet, utgör de ett värdefullt bidrag för att främja stabilitet och skapa förutsättningar för positiv tillväxt och utveckling.

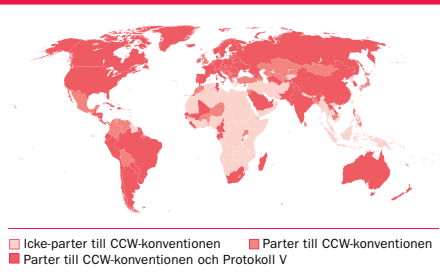
Utvecklingen gällande vapenbegränsning, bindande åtaganden till återhållsamhet av försvarsmaktens struktur, utrustning och operationer, var dock mindre positiv under 2012.

Humanitära vapenbegränsningsinitiativ

Inom området humanitära vapenbegränsningsinitiativ, när länder avstår från vapen med urskillningslös eller inhuman verkan oavsett den militära nyttan, är implementeringen av existerande avtal fortsatt mycket långsam.

Möjligheten att utvidga fördraget till att gälla även andra minor än antipersonella utgjorde under 2012 en prioriterad fråga för 1981 års Konvention om särskilt inhumana konventionella vapen (CCW) parter. Det

PARTER TILL PROTOKOLL V TILL CCW, OM EXPLOSIVA LÄMNINGAR EFTER KRIG

har visat sig vara svårt att nå konsensus i frågan men till skillnad från fallet om klustervapen står parterna denna gång varandra närmare.

Protokoll V till CCW (om explosiva lämningar efter krig) syftar till att minska effekterna av outlöst och övergivet krigsmateriel på civilbefolkningen. Protokollets parter har ökat och av de 115 medlemsländer hade 81 ratificerat Protokoll V vid slutet av 2012. Minst antal medlemsländer till Protokoll V återfinns i Afrika, Mellanöstern och Sydostasien.

Under 2012 ratificerade tio länder 2008 års Konvention om klusterammunition (CCM). Trots denna positiva utveckling av nya medlemsstater, utökades inte antal medlemmar under 2012 till följd av parternas misslyckande att enas om åtgärder beträffande klusterammunition 2011.

Kontroll av handeldvapen i Afrika

Under de senaste tio åren har ett ramverk gradvis vuxit fram för att kontrollera handeldvapen och lätta vapen i Afrika. Fyra vapenbegränsningsfördrag har antagits, huvudsakligen under överinseende av subregionala ekonomiska samman slutningar:

- 2001 års SADC-protokoll om kontroll av skjutvapen, ammunition och annat tillhörande materiel
- 2004 års Nairobi-protokoll för kontroll och minskning av handeldvapen och lätta vapen i området vid de stora sjöarna och Afrikas horn
- 2006 års ECOWAS-konvention om handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 2010 års Centralafrikanska konvention om kontroll av handeldvapen och lätta vapen, ammunition och alla komponenter som kan användas för deras produktion, reparation och montering (Kinshasa-konventionen)

Trots en starka subregional betoning på kontroll av handeldvapen och lätta vapen i Afrika, föredrar en del externa aktörer, däribland EU, att föra en strategisk dialog med afrikanska länder på kontinentnivå. De subregionala systemen är beroende av extern finansiering och det har även visat sig vara svårt att uppnå enighet i frågor rörande handeldvapen och lätta vapen inom Afrikanska unionen (AU). Tillsammans med andra externa aktörer bör således de subregionala systemen komma överens om lösningar som förbättrar samarbetet och möjliggör implementering av avtalen.

Konventionell vapenbegränsning och förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Europa

Under 2012 sågs samma svårigheter att enas om ytterligare konventionell vapenbegränsning i Europa som under föregående år. Vid slutet av 2012 hade emellertid Ungern, 2013 års ordförandeland i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), initierat en

process som kan bidra till utvecklandet av ett nytt synsätt på konventionell vapenbegränsning.

På OSSE:s ministerrådsmöte i december 2012 enades utrikesministrarna om att lansera "Helsinki+40", en process med uppgift att utveckla praktiska åtgärder för implementering av åtaganden i Astana-deklarationen från 2010 års toppmöte. Målet är således att bryta dödläget i europeisk konventionell vapenbegränsning och bana väg för ett nytt fördrag. Åtgärderna ska utarbetas fram till 2015, fyrtio år efter undertecknandet av Helsingforsdeklarationen.

Förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Asien och Amerika

Asien är en region med ett stort antal bilaterala och subregionala spänningar, olösta konflikter ibland med dödlig utgång, och tvister om land- och sjögränser. Trots att flera asiatiska initiativ inkluderar förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder, är avsaknaden av regionala institutionella strukturer som stöder sådana åtgärder tydlig.

Till skillnad från Asien har gränstvister i Amerika inte lett till spänningar som krävt militärt ingripande. Regionen står inte inför något externt militärt hot och har under de senaste 20 åren utvecklat en mängd förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder, både på regional och subregional nivå. Som exempel kan nämnas att medlemmarna i Sydamerikanska nationernas union (UNASUR) fortsatte implementeringen av 2011 års överenskomna åtgärder samt utarbetade ytterligare förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder. ●

10. MATERIAL MED DUBBLA ANVÄNDNINGSMRÅDEN OCH VAPENHANDELSKONTROLL

Världens regeringar blir alltmer medvetna om att kontroll av flödena av konventionella vapen och material med dubbla användningsområden (material som kan användas både för civilt och militärt bruk) är en komplicerad process som innefattar exportlagstiftning och kontroll av transitering, omlastning, finansiering och förmedling. Detta kräver internationellt samarbete där länder deltar i olika multilaterala system och skapar verktyg för att kunna hantera dessa utmaningar.

Förhandlingar om ett vapenhandelsfördrag

FN:s konferens om ett globalt vapenhandelsfördrag (ATT) avslutades i juli 2012 efter att inblandade parter inte kunnat enas om ett förslag till fördragstext. Flera länder, speciellt Ryssland och USA, krävde att FN:s medlemsländer skulle få mer tid att diskutera frågorna.

Två frågor visade sig särskilt utmanande för ATT-förhandlarna: att hitta en acceptabel kompromiss om hur stater ska kunna respektera mänskliga rättigheter i linje med internationell lagstiftning vid sidan av säkerhetsprioriteringar gällande vapenhandel och att definiera vilka produkter som ska omfattas av exportkontroll.

Slutkonferensen för ett vapenhandelsfördrag hölls i mars 2013 och FN:s medlemsländer gavs en sista chans att åstadkomma samförstånd om ett globalt fördrag för att inrätta ”en högsta möjlig gemensam standard för överföringar av konventionella vapen”.

MULTILATERALA

VAPENEMBARGON I KRAFT 2012

FN (13 embargo)

• Al-Qaida och individer och grupper associerade med dem • Demokratiska Republiken Kongo (icke-statliga trupper) • Elfenbenskusten • Eritrea • Iran • Irak (icke-statliga trupper) • Nordkorea • Libanon (icke-statliga trupper) • Liberia (icke-statliga trupper) • Libyen (icke-statliga trupper) • Somalia • Sudan (Darfur) • Talibanerna

EU (19 embargo)

Direkt tillämpningar av FN:s embargo (9):

• Al-Qaida, Talibanerna och individer och grupper associerade med dem • Demokratiska Republiken Kongo (icke-statliga trupper) • Elfenbenskusten • Eritrea • Irak (icke-statliga trupper) • Libanon (icke-statliga trupper) • Liberia (icke-statliga trupper) • Libyen (icke-statliga trupper) • Somalia (icke-statliga trupper)

Ampassningar av FN:s embargo (3): • Iran • Nordkorea • Sudan

Embargo utan motsvarighet i FN (7):

• Guinea • Kina • Myanmar • Sydsudan • Syrien • Vitryssland • Zimbabwe

ECOWAS (1 embargo)

• Guinea

Arabförbundet (1 embargo)

• Syrien

Vapenembargon, ekonomiska sanktioner och andra restriktiva åtgärder

Av de vapenembargon som var i kraft under 2012 var 13 införda av FN, 19 genom EU och 1 embargo införd av Arabförbundet. Inga nya vapenembargon infördes eller hävdades under 2012. FN:s Säkerhetsråd misslyckades med att enas kring ett vapenembargo mot Syrien.

En hel rad restriktiva åtgärder har använts för att förhindra spridningen av

massförstörelsevapen (kärnvapen, biologiska och kemiska vapen) och deras olika avfyrningssystem, däribland handelsrestriktioner, ekonomiska sanktioner och reserestriktioner.

Handelsrestriktioner kan vara generella eller riktas mot speciella produkter.

Ekonomiska sanktioner kan t ex innebära frysta ekonomiska medel och tillgångar, förbud mot finansiella transaktioner eller krav på godkännande av transaktioner och restriktioner för tillhandahållandet av exportkrediter eller investeringsmedel. Som exempel på reserestriktioner kan nämnas flygförbud och inreserestriktioner för namngivna personer.

Länder som spelar en central roll i hanteringen av det internationella finansiella systemet nådde under 2012 en viktig överenskommelse om hur ekonomiska sanktioner kan användas för att stödja icke-spridning. Dessutom antogs nya och utvidgade åtgärder i försöken att få till en förändring av Irans nationella kärnkraftspolitik.

Exportkontrollregimer

Det finns fyra informella, samförstånds-baserade exportkontrollregimer: Australiengruppen, Missilteknologi-kontrollregimen (MTCR), Nuclear Suppliers Group (NSG) och Wassenaar-arrangemanget. Samtliga är verksamma inom olika specifika områden med uppgift att stärka exportkontrollsamarbetet.

En regimöverskridande trend under 2012 gällde de pågående försöken att utöka omfattningen av diskussionerna om och riktlinjerna för aktiviteter och produkter föremål för kontroll, framförallt vad gäller transitering, omlastning, förmedling, teknologiöverföring och spridnings-finansiering. Även om exportkontroll

fortfarande är den huvudsakliga organisationsprincipen för de olika regimerna, har kontrollinsatser för andra handelsaktiviteter blivit allt viktigare.

Exportkontrollutveckling inom EU

Den pågående översynen av EU:s Gemensamma ståndpunkt som definierar de gemensamma reglerna för exportkontroll av militär teknologi och utrustning bidrog under 2012 inte till några större förändringar av EU-reglerna för exportkontroll av vapen, transitering, omlastning och förmedling. EU:s medlemsländer införde emellertid en ny förordning gällande handeln med försvarsmateriel inom unionen.

Antalet produkter med dubbla användningsområden som är föremål för kontroll utvidgades i enlighet med avtal inom de multilaterala kontrollregimerna, om än med avsevärd fördröjning p g a det nya kravet på Europaparlamentets delaktighet. Parlamentets försök att utvidga omfattningen av EU:s kontroll av produkter med dubbla användningsområden till att även omfatta överföring av övervakningsteknologi var ett av flertalet initiativ som togs till följd av den arabiska våren. Parlamentet har därmed blivit en ny huvudaktör i forandet av EU:s handelskontroll av produkter med dubbla användningsområden. ●

BILAGOR

Vapenbegränsnings- och nedrustningsfördrag och avtal i kraft 1 januari 2013

- 1925 Protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser och bakteriologiska stridsmedel (Genèveprotokollet)
- 1948 Konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide)
- 1949 Genèvekonventionerna rörande skydd för offren i väpnade konflikter
- 1959 Antarktiskfördraget om förbud mot militarisering av Antarktis
- 1963 Fördrag om förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, yttre rymden och under vattnet (Partiella provstoppsfördraget)
- 1967 Fördrag om principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar (Yttre rymdfördraget)
- 1967 Tlatelolco-fördraget om en kärnvapenfri zon i Latinamerika och Karibien
- 1968 Fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (Icke-spridningsfördraget)
- 1971 Fördrag om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten och i dennas underlag (Havsbottenfördraget)
- 1972 Konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (B-vapenkonventionen)
- 1974 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar
- 1976 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar för fredliga ändamål
- 1977 Konvention om förbud mot militär eller annan fientlig användning av miljöförändrande teknik
- 1977 Protokoll I och II (till 1949 års Genèvekonventioner) rörande skydd för offren i internationella respektive icke-internationella väpnade konflikter
- 1980 Konvention om fysiskt skydd av kärnämne
- 1981 Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen)
- 1985 Fördrag om en kärnvapenfri zon i södra Stillahavsområdet (Rarotongafördraget)
- 1987 Fördrag om eliminering av sovjetiska och amerikanska markbaserade missiler med räckvidden 500-5 500 km (INF-fördraget)
- 1990 Fördrag om konventionella styrkor i Europa (CFE-fördraget)
- 1992 Fördraget om observationsflygningar (det s.k. Open Skies-fördraget)
- 1993 Konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt deras förstöring (C-vapenkonventionen)
- 1995 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Sydostasien (Bangkok-fördraget)
- 1996 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Afrika (Pelindaba-fördraget)
- 1996 Avtal om subregional rustningsbegränsning (Florens-avtalet)

KRONOLOGI 2012 (UTVALDA HÄNDELSE)

- 1 jan. Irans kärnkraftsmyndighet tillkännager att landet tillverkat en kärnbränslestav.
- 10 feb. Sudan och Sydsudan undertecknar ett samförståndsavtal rörande icke-angrepp och samarbete.
- 22 mar. Malis president Amadou Toumani Touré störtas i en kupp.
- 12 apr. En militärkupp störtar den civila regeringen i Guinea-Bissau.
- 1 maj Afghanistan och USA undertecknar ett strategiskt samarbetsavtal rörande deras relationer efter 2014.
- 22 juni Ett turkiskt F-4 stridsplan skjuts ner av syriska styrkor.
- 2 juli 2012 års FN-konferens om ett globalt vapenhandelsfördrag inleds.
- 2 aug. Kofi Annan avgår som FN-Arabförbundets speciella sändebud till Syrien och ersätts av Lakhdar Brahimi.
- 11 sep. Japan tillkännager att de köpt tre av de omtvistade Senkaku-öarna (Diaoyuöarna) i Sydkinesiska sjön.
- 10 okt. Ett syriskt passagerarplan genskjuts och tvingas landa på Ankaras flygplats.
- 29 nov. FN:s Generalförsamling antar en resolution som ger Palestina status som icke-medlemsstat i FN.
- 12 dec. Nordkorea gör en lyckad uppskjutning med en Unha 3-raket.

- 1997 Inter-amerikanska konventionen om olaglig tillverkning och handel med handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 1997 Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawa-konventionen)
- 1999 Inter-amerikanska konventionen om öppenhet i anskaffning av konventionella vapen

- 1999 1999 års Wien-dokument om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder
- 2006 ECOWAS-konventionen om handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 2006 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Centralasien (Semipalatinsk-fördraget)
- 2008 Konventionen om klusterammunition
- 2010 Fördrag om åtgärder för vidare nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (Nya START)
- 2011 Wien-dokument om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder

Fördrag och avtal som ännu ej trätt i kraft januari 2013

- 1996 Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT)
- 1999 Avtalet om anpassning av 1990 års CFE-fördrag
- 2010 Centralafrikanska konventionen om kontroll av handeldvapen och lätta vapen, ammunition och alla komponenter som kan användas för deras produktion, reparation och montering (Kinshasa-konventionen)

Organisationer för säkerhetssamarbete

Mongoliet blev som 57:e land medlem av OSSE och Guinea-Bissau suspenderades från Afrikanska unionen (AU) under 2012. Mexiko anslöt sig till *Nuclear Suppliers Group (NSG)* och till Wassenaar-arrangemanget, och Vitryssland anslöt sig till Zanggerkommittén. De övriga kontrollregimerna för strategisk handel, Australiengruppen och Missilteknologikontrollregimen (MTCR), fick inga nya medlemmar under året. ●

SIPRI DATA PORTAL

SIPRI har databaser över

- militärutgifter
- internationell vapenhandel
- försvarsindustri
- multilaterala fredsuppdrag

SIPRI:s databaser ses som den mest auktoritativa källan för basfakta om upprustning, nedrustning och säkerhet och finns nu sökbara via ett gemensamt användargränssnitt, *SIPRI Data Portal*.

Sökbar statistik finns för land-, region-, tidsperiod- och ämnesområde. SIPRI har uppdaterat och standardiserat de olika databasernas funktioner så att användarna kan skapa och jämföra data i en mängd nya format.

SIPRI Data Portal gör det också möjligt för forskare att kombinera sökningar i alla databaser.

SIPRI Military Expenditure Database

I databasen finns enhetliga tidsserier för militärutgifterna i 172 länder sedan 1988. De möjliggör jämförelse av ländernas militärutgifter i lokal valuta i löpande priser, i amerikanska dollar i fasta priser och växelkurser samt som andel av bruttonationalprodukten (BNP).

SIPRI Arms Transfers Database

Denna databas visar alla internationella vapenöverföringar av större konventionella vapen sedan 1950 i sju kategorier. Databasen är den mest omfattande allmänt tillgängliga källan för internationella vapenöverföringar.

SIPRI Arms Industry Database

Innehåller finansiella data och sysselsättningsstatistik för de flesta av världens största vapenproducenter.

SIPRI Multilateral Peace Operations Database

Databasen innehåller information om alla fredsuppdrag, både FN-ledda och andra, sedan 2000. I de samlade uppgifterna ingår plats, datum för utplacering och tidsram för uppdragets längd, mandat, deltagande länder, antal personer som deltar i uppdraget, kostnader och antalet dödsfall.

Webbadressen till *SIPRI Data Portal* är: www.sipri.org/databases

Finansiellt stöd för utvecklandet av portalen har erhållits från Riksbankens Jubileumsfond.

BESTÄLLNINGSPÅSÄTTNING FÖR SIPRI YEARBOOK 2013

SIPRI Yearbook 2013: Armaments, Disarmament and International Security

Publiceras för SIPRI, tryckt och i elektroniskt format, av Oxford University Press

ISBN 978-0-19-967843-3, (inb.), xxii+574 sid., £100

OXFORD
UNIVERSITY PRESS

Mer information finns på Internet: www.sipriyearbook.org

ÖVERSÄTTNINGAR

SIPRI Yearbook 2013 kommer att översättas till:

- arabiska av Centre for Arab Unity Studies (CAUS) i Beirut
www.caus.org.lb
- kinesiska av China Arms Control and Disarmament Association (CACDA) i Beijing
www.cacda.org.cn
- ryska av Institute of World Economy and International Relations (IMEMO) i Moskva
www.imemo.ru
- ukrainska av Razumkov Centre (Ukrainian Centre for Economic and Political Studies, UCEPS) i Kiev
www.razumkov.org.ua

Översättningarna finansieras av det schweiziska försvarsdepartementet (*Swiss Federal Department of Defence, Civil Protection and Sport*). Kontakta respektive organisation för ytterligare information.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Signalistgatan 9
SE-169 70 Solna, Sweden
Telephone: +46 8 655 97 00
Fax: +46 8 655 97 33
Email: sipri@sipri.org
Internet: www.sipri.org

SIPRI YEARBOOK 2013

Armaments, Disarmament and International Security

SIPRI Yearbook beskriver och analyserar utvecklingen inom ämnena

- Säkerhet och konflikter
- Militärutgifter och upprustning
- Icke-spridning, rustningsbegränsning och nedrustning

Detta häfte sammanfattar kapitlen i den 44:e upplagan av SIPRI:s årsbok och innehåller redogörelser för utvecklingen under 2012 inom

- *Väpnade konflikter*, som granskar konflikter i kölvattnet av den arabiska våren och den sköra freden i Ost- och Sydostasien
- *Fredsuppdrag och konflikthantering*, som bl a redogör för nya uppdrag i Syrien, Sahelregionen och Guinea-Bissau
- *Militärutgifter*, som belyser den amerikanska budgetdebatten och säkerhetsutgifter i samband med kriminellt våld i Centralamerika
- *Vapenproduktion och militära tjänster*, som redovisar SIPRI Top 100-listan och innehåller ett bidrag om cybersäkerhet
- *Internationell vapenhandel*, som belyser det förändrade mönstren i tillgång och efterfrågan inom vapenhandeln och en studie om vapenleverantörer till Syrien
- *Världens kärnvapenarsenaler*, som innehåller information om produktion och lager av klyvbart material för vapenändamål
- *Kärnvapenbegränsning och icke-spridning*, som granskar NATO:s icke-strategiska kärnvapen och försöken att bekämpa nukleär terrorism
- *Kemiska och biologiska material*, som belyser övervakningen av naturvetenskaplig forskning om dubbla användningsområden
- *Begränsning av konventionella vapen och militärt förtroendeskapande*, som redogör för kontrollen av handeldvapen i Afrika och förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Asien och Amerika
- *Material med dubbla användningsområden och vapenhandelskontroll*, som redovisar förhandlingarna om ett vapenhandelsfördrag, sanktioner och utvecklingen för multilaterala exportkontrollregimer

Årsboken innehåller också bilagor med fördrag och avtal om rustningsbegränsningar och nedrustning, beskrivningar av de viktigaste organisationerna för säkerhetssamarbete samt en kronologi över det gångna årets händelser inom SIPRI:s forskningsområden.